HADENA BASILINEA, SLÖKORN- ELLER SÄDES-ÄNGSFLYET.

EN HOS OSS FÖGA UPPMÄRKSAMMAD SKADEINSEKT.

I berättelsen till Kongl. Landtbruksstyrelsen för 1890 omnämner Statsentomologen i korthet denna fjäril och fäster uppmärksamheten på den troligen betydande skada, dess larver göra på våra sädesfält, men huru litet känd hos oss denna insekt icke desto mindre är. HOLMGREN omnämner den ej i sina arbeten öfver »träd och buskars», »åkerns» och »trädgårdens» skadedjur och endast LINNÉ, BIERKANDER och V. POST synas för öfrigt hos oss hafva meddelat iakttagelser rörande dess skadlighet. Af de undersökningar, som emellertid af dessa gjorts liksom af de rön, som från utlandet kommit till vår kännedom, framgår, att den stundom visat sig mycket fördärflig för råg, hvete och andra sädesslag och sålunda ej bör lämnas utan beaktande, då det gäller våra för landtbruket skadligare insekter. Vi skola därför närmare se till, hvad man i hufvudsak har sig bekant om denna skadeinsekt, och på hvad sätt man sökt skydda sig för dess vidare förökning.

Under juni och juli månader inträffar hos oss dess flygtid. Sedan de om natten kringflygande fjärilarna parat sig, skola honorna lägga sina ägg på gräsens stänglar och blad, hvilka larverna sedermera angripa. Dessa senare äro äfvenledes nattdjur, och detta är orsaken, hvarföre de så ofta undgå uppmärksamheten. De afäta bladen uppifrån nedåt och gömma sig, då dagen kommer, i jorden. På ängar kunna de sålunda förorsaka en viss skada, men denna synes ej vara af större betydelse. Larven lefver här hufvudsakligen af gräsens blad. Vid stark förökning eller då fjärilarnas utveckling till följd af kall väderlek

försenats, synas dessa emellertid föredraga de unga axen framför de fastare stjälkarna vid läggandet af äggen. Det blir nu icke längre endast de vegetativa delarna, utan äfven de fruktifikativa, axen med sädeskornen, som angripas och förstöras, och däri ligger den största skada, som denna art åstadkommer, och hvarigenom den inregistrerat sig bland våra åkrars skadedjur[1].

Då äggen efter omkring 12 dagar kläckts och larverna framkommit, borra dessa sig mellan agnarnas spetsar in till de ännu mjuka kornen och börja förtära deras mjöliga innehåll. Allt efter det de sålunda borra sig in, lämna de de gjorda gångarna fyllda med exkrementer. På detta sätt göra de kornen först ihåliga, förorsakande s. k. slösäd, och förtära dem sedermera fullständigt. Därpå fortsätta de förödelsen, i det de angripa närsittande korn. De hålla sig härvid dolda mellan småaxen, hvarför de under den första tiden lätt undgå uppmärksamheten, isynnerhet som deras färg då föga afsticker från de omgifvande växtdelarnas. Deras antal kan stundom vara ansenligt. BIERKANDER fann sålunda vid granskning af flera hundra vippor från ett hafrefält i hvarje sådan 4—6—10 tärande larver. Vid mera utveckladt tillstånd, få de en annan färg. De skola då vistas i jorden under dagen och endast under natten fortsätta förstörelsen. De kunna sålunda natt efter natt härja ett fält, utan att landtbrukaren ser till dem eller vet, hvem som förstör hans skörd. Först då skörden är mogen och inbärgad, får man egentligen se dem. Man finner dem då isynnerhet på golfven i logar, ofta massvis kringkrypande, där de under aflastningen af säden skakats ut. Låter man dem här vara i fred och icke noggrannt bortplockar dem, skaffa de sig snart åter väg till sädesförråden och fortsätta här förödelsen, ända till den kallare tiden inträdt. De gå då i vinterhvila i jorden, i gödselhögar eller hälst bland mossa kring stenar och dylikt. Innan de i maj förpuppa sig, hvilket sker i jorden, skola de ännu en tid angripa sädeskornen men äfven, och kanske hufvudsakligen, gräsrötter och sädesbrodd. Hvad beträffar sättet för hämmandet af denna skadeinsekts utbredning, har man hittills endast hopsamlat och förstört de på logarna kringkrypande larverna samt snarast möjligt uttröskat den angripna säden och dödat därvarande larver. Slökornflyet synes

[1] Dessa uppgifter äro hämtade från äldre författare.

angripa de flesta af våra sädesslag och äfven andra odlade växter. Enligt KOLLAR är det i Österrikiska Schlesien mycket fördärfligt för råg. Äfven TASCHENBERG och KÜNSTLER omnämna det såsom skadedjur på densamma. GUENÉE säger, att det i Frankrike angriper säd, synnerligast hvete, liksom äfven KÜNSTLER framhåller dess skada på detta sädesslag. I Kongl. Landtbruks-Akademiens Handlingar och Tidskrift för 1885 anmärker Prof. v. POST, efter en utförligare redogörelse öfver härjningar af slösädsflugan: »Af Institutets hösthvete (hvilket till största delen syntes alldeles oskadadt, ehuru det fläckvis var mycket härjadt af hvetemyggan (*Cecidomyia tritici*), intogos den 15 augusti fyra af de sämsta axen, hvilka igenkändes därpå, att de kändes tomma och illa matade. I tre af dessa ax voro blott 3 korn skadade af slösädsflugans larv, men 4 till 5 af de ännu ej långt utvecklade larverna af sädesaxflyet (*Noctua basilinea*), och största delen var förstörd af hvetemygglarver.» Längre fram yttras vidare: »På försöksfältet förekom å det uppkomna hvetet en icke obetydlig del plantor, som voro skadade af s. k. »fällmask», sådan nämligen, som afäter ståndet så, att den öfra delen oftast ligger nedfallen på marken eller lätt kan ryckas upp, om den kvarsitter i ytan. Vid uppgräfningen af sådana stånd lyckades en arbetare på fältet att framtaga 3:ne af de förut bekanta larverna, nämligen ett exemplar af sädesbroddflyet (*Agrotis segetum*) samt 2 ex. af axflyet (*Hadena basilinea* W. V.).»

BIERKANDER anför den som skadlig ej blott för hafren, utan äfven för hvete och råg. KÜNSTLER och KALTENBACH omnämna vidare dess skadlighet för mais, hvars unga kolfvar larverna förstöra, BOIE dess angrepp på *Elymus arenarius*, STANDFUSS på rötterna af potatis o. s. v.

Denna fjärils larver synas därför, ehuru de hos oss såsom skadedjur blifvit föga uppmärksammade, i själfva verket ofta tillskynda jordbruket kanske ej obetydlig skada och förtjäna således, som det synes, att närmare beaktas.

Den utväxta fjäriln, larven och puppan hafva följande utseende:

Den utbildade *fjäriln* är något mindre än vanliga sockerärtflyet (*Plusia gamma*), dess längd är 17, vingbredden 39 mm. Framvingarna äro blekt läderbruna till askgrå, blandadt med

roströdt. Denna färg, stundom mera i brunt, framträder skarpast i midtfältet och framtill i bakre delen af spetsfältet. Ring- och njurfläck stora, den senare gulaktig eller grå, bakåt svartgrå, utåt med hvitaktiga kanter; infattningen med två hvita punkter. Från vingroten utåt går ett kort, skarpt markeradt svart och långsträckt streck, som gifvit anledning till namnet *basilinea*. Tvärlinierna äro dubbla, svarta och fyllda med grundfärgen. Våglinien är otydlig, dess teckning i midten trubbigt w-formig. Tappfläcken med svart omkrets eller otydlig. Spetsfältet mörkgrått. Bakvingarna äro glänsande gulbruna till mörkgrå, vid utkanten och på nerverna mörkare, de gulaktiga fransarna delade genom en fin mörk linie.

Larven, som har en längd af omkring 3 cm., är i sitt yngre stadium gul, men antager sedan en blekt gråbrun till svartgrå grundfärg; buksidan är ljusare, begränsad af en hvitaktig, ofvan svartkantad sidolinie. Han är endast svagt glänsande samt har små, fina vårtor. Längs ryggens midtlinie går en hvit strimma med mörkare begränsning och på hvardera sidan därom en finare, ej så skarpt framträdande hvit linie. Hufvudet samt nack- och analplåten glänsande, bruna till mörkare, mundelarna svartbruna. De ljusa rygglinierna gå in på nack- och analplåten, dock utan att mötas i spetsen. Bakom andhålen är en rad mörka punkter, så äfven vid basen af fötterna. Larven har, frånsedt hufvudet, 12 ringar, som bära tillsammans 16 fötter. Den 4:de, 5:te, 10:de och 11:te ringen är fotlös. *Puppan* är glatt och glänsande, gulaktigt brun eller rödbrun, analspetsen kort och tvär, vårtlik och djupt fårad, med 4 (6) något krökta borst, af hvilka de två starkaste stå bredvid hvarandra i midten.

Y. Sjöstedt.